

IN SURPLACE NAAR DE FINISH

SLECHTS KLEINE VERSCHUIVINGEN IN I&O-PEILING

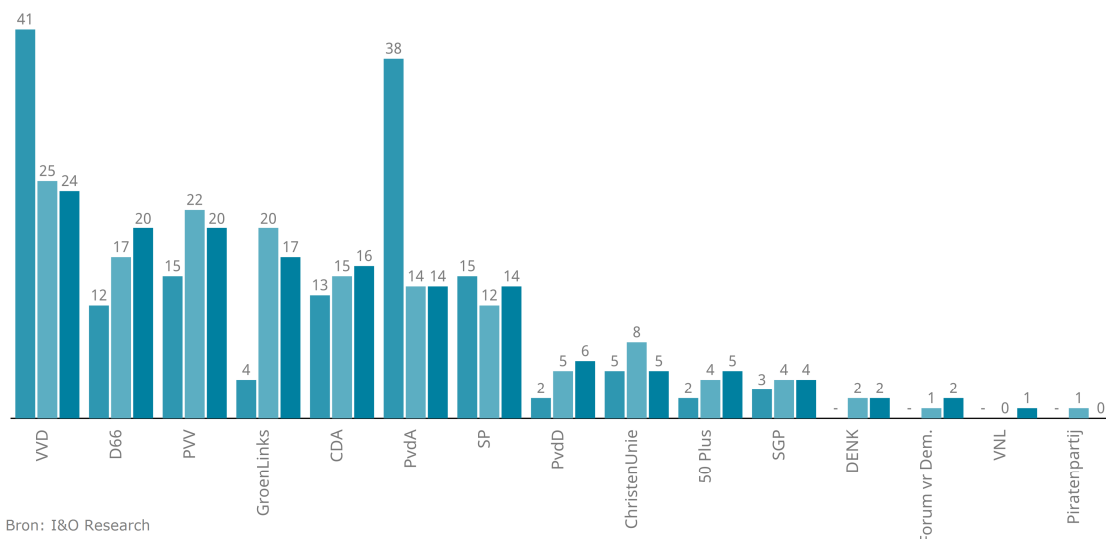
8 maart 2017

VVD blijft aan kop, achtervolgd door PVV en D66

Al met al – zeker als we naar de afgelopen 4 à 5 weken kijken – verandert er niet veel in het electorale parcours. De VVD behoudt de koppositie met 24 zetels (was 25) in de I&O-peiling van 7 maart. De PVV gaat van 22 naar 20 zetels en ook D66 staat virtueel op 20 zetels (was 17). GroenLinks (van 20 naar 17 zetels), CDA (van 15 naar 16), SP (van 12 naar 14) en PvdA (stationair op 14) vormen het peloton daar direct achter.

Zetelpeiling I&O Research

■ TK 2012 ■ 28 feb. 2017 ■ 7 mrt. 2017

Driekwart kiezers zweeft nog

Het aandeel zwevers neemt maar heel langzaam af. Nu twijfelt nog 73 procent van degenen die van plan zijn te gaan stemmen, waar dat midden januari 78 procent was. Eén op de zes kiezers (16%) weet helemaal nog niet op welke partij ze moeten stemmen (was 26% eind januari), 57% twijfelt tussen meerdere partijen.

Vooraf linkse kiezers twijfelen

Kiezers aan de linkerkant van het spectrum twijfelen meer dan kiezers aan de rechterkant. Vooral 50 Plus-kiezers zijn zelden zeker van die keuze (14%), gevolgd door de PvdA (29% zegt zeker voor deze partij te gaan kiezen), GroenLinks (30%), D66 (31%), PvdD (32%) en SP (33%). Degenen die wel gaan stemmen, maar nog geen partij kunnen noemen (16% van alle kiezers) overwegen meerdere partijen en ook dit zijn vooral de links/progressieve partijen.

Grote veranderingen in het peloton zijn dus nog steeds mogelijk, vooral aan de linkerkant.

Carré-debat: volgens kijker was Krol winnaar, volgens de rest Klaver

Het Carré-debat van zondag 5 maart werd volgens een peiling van RTL gewonnen door Jesse Klaver, al zaten Klaver, Pechtold, Rutte en Krol in percentages heel dicht bij elkaar. Uit onze peiling blijkt dat van degenen die Carré-debat zelf gezien hebben 26% Henk Krol het best vond, gevolgd door Jesse Klaver met 24%. Van degenen die het debat niet zelf zagen, maar er wel over hoorden of lazen, vond (of dacht) verreweg het grootste deel (19%) dat Klaver het het best deed. Slechts 4% noemt Krol hier.

Het effect op het stemgedrag lijkt – een dag na het debat – klein.

Meer informatie

- Peter Kanne, 06-31943707

Overname uit deze publicatie is alleen toegestaan met expliciete vermelding van I&O Research als bron.

Zetelpeiling 7 maart

In de I&O-peiling van 7 maart verandert over de hele linie niet veel. De VVD behoudt de koppositie met 24 zetels (min 1). Over de langere termijn levert de PVV zetels in (van 26 zetels eind januari naar 20 nu) en heeft D66 de aansluiting bij de PVV gevonden. GroenLinks zakt iets weg (van 20 naar 17 zetels) en CDA (16) en SP (14) zitten daar direct achter. De PvdA staat al enige tijd stabiel op 14 zetels. De ChristenUnie levert drie zetels in (van 8 naar 5).

DENK haalt wederom 2 zetels en Forum voor Democratie gaat van 1 naar 2 zetels. Voor VNL noteren we voor het eerst sinds november weer een zetel. De PiratenPartij levert de ene zetel juist in (deze partij scoort al lange tijd tussen de 0,5 en 0,8 procent).

Tabel 1 Zetelpeiling

Antwoord op de vraag "Stel dat u op 15 maart gaat stemmen, op welke partij zou u dan stemmen?"

Basis: van plan te gaan stemmen. Exclusief blanco, weet ik niet en wil ik niet zeggen.

		PEILING												
Zetels		Zetels											+ / -	+ / -
	Sept 2012	Mrt '16	Jun. '16	Sep. '16	3 nov '16	21 nov. '16	20 dec. '16	16 jan. '17	31 jan '17	14 febr '17	28 febr '17	7 mrt '17	t.o.v. 28-2	t.o.v. TK12
VVD	41	27	27	28	28	27	23	26	25	24	25	24	-1	-17
PvdA	38	19	16	19	18	17	16	17	12	14	14	14	0	-24
PVV	15	25	31	27	21	30	33	26	26	20	22	20	-2	+5
SP	15	16	17	14	15	15	11	10	13	11	12	14	+2	-1
CDA	13	16	16	13	16	12	12	15	14	16	15	16	+1	+3
D66	12	16	12	13	16	13	15	13	15	20	17	20	+3	+8
ChristenUnie	5	6	6	5	6	6	5	5	7	8	8	5	-3	0
GroenLinks	4	14	12	14	14	12	18	19	18	19	20	17	-3	+13
SGP	3	3	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	0	+1
PvdD	2	4	3	3	5	4	4	5	5	5	5	6	+1	+4
50 Plus	2	4	6	9	6	9	8	7	9	7	4	5	-1	+3
VNL	-	0	0	2	1	1	0	0	0	0	0	1	+1	1
DENK	-	-	0	0	0	0	0	1	1	1	2	2	0	2
Piratenpartij	-	-	0	0	0	0	1	1	0	1	1	0	-1	0
Forum vr Dem.	-	-	0	0	0	0	0	1	1	0	1	2	+1	2
GeenPeil	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0	0	0
Nwe Wegen	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0	0	0
Artikel 1	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0	0
TOTAAL	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150		

Bron: I&O Research, 8 maart 2017

Tabel 2

Zetelpeiling in percentages

Antwoord op de vraag "Stel dat u op 15 maart gaat stemmen, op welke partij zou u dan stemmen?"

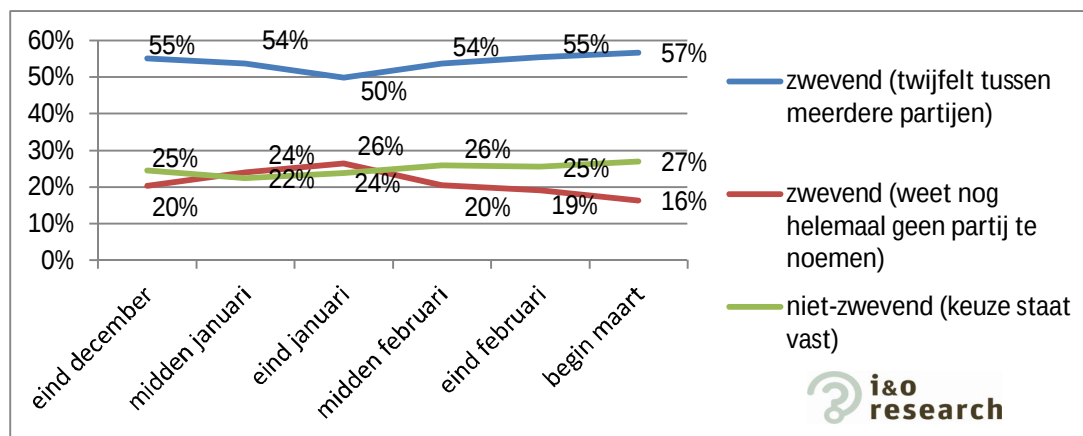
Basis: van plan te gaan stemmen. Exclusief blanco, weet ik niet en wil ik niet zeggen.

PEILING TK – IN PERCENTAGES													
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
	Jan. '16	Feb. '16	Mrt. '16	Jun. '16	Sep. '16	3 Nov. '16	21-11 '16	20-12 '16	16-1 '17	31-1 '17	14-2- '17	28-2- '17	7-3- '17
VVD	16,9	17,0	18,0	17,4	18,5	18,1	17,7	14,9	16,9	16,2	15,1	16,2	15,8
PvdA	9,7	11,5	12,4	10,2	12,5	11,7	11,2	10,8	11,2	8,1	8,9	9,1	9,2
PVV	17,6	16,9	16,2	20,3	17,6	14,0	19,4	21,4	17,0	16,7	12,6	14,0	12,8
SP	10,7	10,7	10,9	11,3	9,2	9,6	9,5	7,2	6,5	8,5	7,5	7,9	9,0
CDA	10,9	9,8	10,6	10,8	8,9	10,2	7,9	8,0	9,4	9,0	10,5	9,7	10,7
D66	12,1	10,3	10,4	8,0	8,4	10,4	8,6	9,7	8,7	10,0	13,1	10,8	12,9
ChristenUnie	4,4	4,2	3,9	3,9	3,3	3,9	4,4	3,7	3,7	4,7	5,6	5,5	3,6
GroenLinks	9,2	9,4	9,0	7,8	9,5	9,6	8,0	11,5	12,6	11,4	12,2	13,2	10,7
SGP	2,6	2,8	2,5	2,8	2,2	3,0	2,8	2,8	2,6	3,1	2,9	3,0	2,6
PvdD	2,6	3,4	2,9	2,5	2,2	3,6	2,6	2,8	3,2	3,3	3,6	3,5	4,0
50 Plus	2,9	3,6	3,1	4,4	6,4	4,4	5,8	5,2	4,7	5,8	5,0	3,2	3,7
VNL	0,3	0,0	0,0	0,6	1,3	0,8	1,0	0,6	0,3	0,3	0,5	0,6	0,7
DENK	-	-	-	0,0	0,0	0,3	0,3	0,3	1,1	1,1	0,8	1,4	1,7
Piratenpartij	-	-	-	0,0	0,0	0,3	0,4	0,8	0,7	0,5	0,7	0,7	0,6
Forum v D	-	-	-	0,0	0,0	0,3	0,5	0,0	0,7	0,8	0,6	1,0	1,4
GeenPeil	-	-	-	-	-	-	-	0,2	0,2	0,1	0,4	0,1	0,1
Nwe Wegen	-	-	-	-	-	-	-	0,3	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1
Artikel 1	-	-	-	-	-	-	-	-	0,3	0,2	0,1	0,0	0,2
TOTAAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: I&O Research, 8 maart 2017

Zweven en switchen

Het aandeel zwevers neemt nauwelijks af. Nu twijfelt nog 73 procent (57% plus 16%), waar dat midden januari 78 procent was. Het is niet zo dat zwevers helemaal niet weten op welke partij ze stemmen, dat geldt op dit moment nog voor 16 procent (van degenen die van plan zijn te gaan stemmen). Dit aandeel is sinds eind januari met 10 procentpunten afgenomen (was toen 26%).

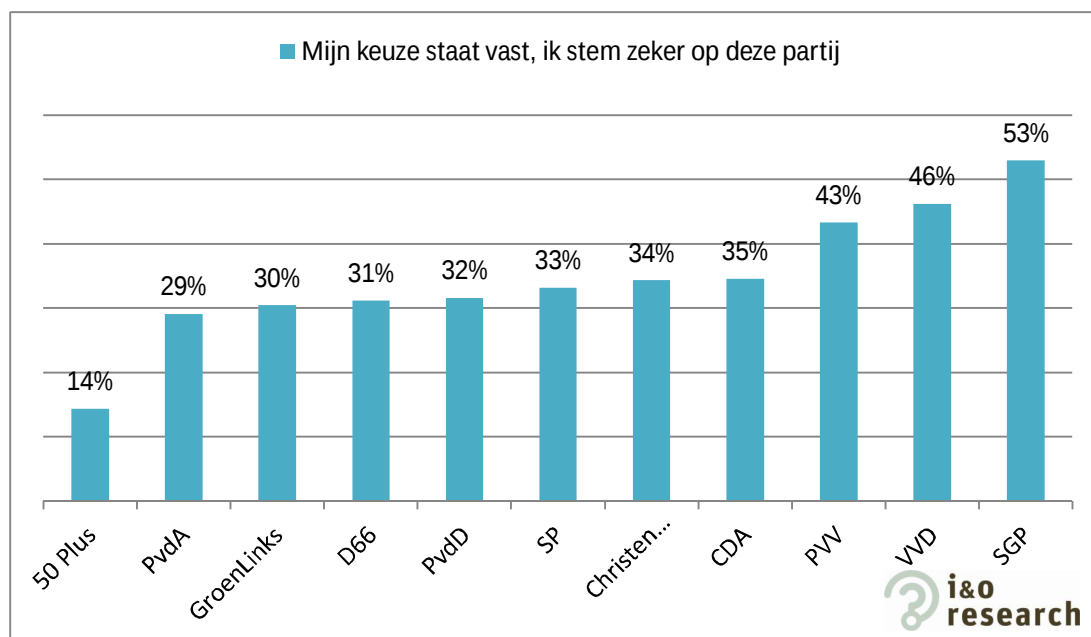
Vooraf linkse kiezers twijfelen

Kiezers aan de linkerkant van het spectrum twijfelen meer dan kiezers aan de rechterkant. Gemiddeld zegt 31% van degenen die een partij kunnen noemen (84% van degenen die gaan stemmen) dat de keuze vast staat (27% van allen).

Van degenen die 50 Plus als eerste voorkeur hebben is slechts 14 procent zeker van die keuze. Daarna volgen PvdA, GroenLinks, D66, PvdD en SP als de partijen met een onzekere basis. De twijfelende PvdA-kiezers kijken vooral (ook) naar GL (39%), D66 (27%) en SP (13%). Omgekeerd kijken de primaire kiezers van deze partijen minder naar de PvdA (GL 17%, D66 15%, SP 9%).

De echte twijfelaars (degenen die wel gaan stemmen maar nog geen partij van eerste keuze kunnen noemen; 16% van alle kiezers) noemen meerdere partijen die nog in aanmerking komen en ook dit zijn vooral de links/progressieve partijen: D66 (34%), GL (32%), PvdA (28%) en SP (26%).

Rechts/conservatieve partijen worden iets minder genoemd: CDA 25%, VVD 20% en PVV 12%.

Switchen

PVV

Over de langere termijn levert de PVV dus zetels in. Van degenen die de vorige keer op de PVV stemden en nu niet meer, kiest een kwart nu voor Forum voor Democratie. Ook CDA en VVD winnen stemmen van de PVV.

Iemand die overstapt van PVV naar VVD:

"De uitsluiting door de VVD, het wordt een verloren stem."

Iemand die overstapt van PVV naar CDA:

"De PVV was even een momentopname. CDA is humaan, "normaal" voorkomen en passend bij mijn huidige situatie. Voorheen mijn hele leven VVD gestemd."

Twee kiezers die Forum voor Democratie verkiezen boven de PVV

"Ik heb me er meer in verdiept en FvD lijkt me stabiel."

"Mijn man en ik hebben samen twee stemmen en dan stem ik PVV en hij Forum, of andersom."

D66

D66 wint drie zetels, die vooral worden afgesnoept van GroenLinks. Bovendien scoort D66 goed onder degenen die het een week geleden nog niet wisten (beter dan alle andere partijen). Voor een aantal van deze kiezers blijkt Pechtold overtuigender te zijn dan Klaver. We zien veel kiezers aan de linkerkant wikkelen en wegen tussen deze twee partijen, waarbij de leider als mogelijke premierskandidaat de doorslag kan gaan geven.

Enkele toelichtingen van deze switchers:

"Blijf nog erg twijfelen maar neig nu meer naar D66, maar dit kan nog veranderen."

"Het blijkt dat de lijsttrekker van Groenlinks religieus is ingesteld. En ik vind de partij wat té links. En Alexander Pechtold lijkt me een erg goede premier en had een aantal goede media optredens."

"Ik acht Pechtold een sterkere persoon dan Klaver. Bij beide partijen zijn er voor- en tegenpunten."

"Opstelling van Pechtold in debat Voltooid Leven. Respectvol, integer. Heb standpunten beter leren kennen door de tv-optredens. Ik zie hem graag als de nieuwe premier. Jesse Klaver vind ik - gevoelsmatig - nog steeds een goede kandidaat. Gedreven en betrokken, echter minder realistisch, bijvoorbeeld op het gebied van landbouw en verkeer."

GroenLinks

GroenLinks levert dus enkele zetels in aan D66. Verder aan de SP en de Partij voor de Dieren.

Een voormalig GL-kiezer die nu voor de SP kiest:

"GroenLinks zet te veel in op het belasten van mobiliteit. SP is voor behoud 65 met AOW."

Een voormalig GL-kiezer die nu voor de PvdD kiest:

"De reden is dat de Partij voor de Dieren betere argumenten en ideeën heeft omtrent oplossing van noodzakelijke veranderingen."

Een voormalig GL-kiezer die nu voor het CDA kiest:

"GroenLinks heeft plannen met Nederland waarmee ik me niet kan verenigen."

ChristenUnie

ChristenUnie levert drie zetels in. Deze gaan naar CDA en in mindere mate naar D66. Een CDA-stemmer:

"De ChristenUnie heeft nog niet de power om echt iets te kunnen betekenen"

Nog nauwelijks strategische stemmers

Net als vorige week hebben we de vraag gesteld 'waarom stemt u op deze partij?'. Dit hebben we gedaan om te volgen of de strategische stem belangrijker wordt. Dat is niet het geval, nog steeds slechts 10% kiest voor zijn partij om strategische redenen. Logisch, aangezien de kopgroep zes à zeven partijen omvat die dicht bij elkaar zitten. Het is dan heel lastig strategisch te stemmen.

Opnieuw blijkt vooral de inhoud (partijprogramma, ideologie, komt op voor mensen zoals ik) en zaken die te maken hebben met het bestuur van het land (stabiele regeringskandidaat, goede oppositie) het stemgedrag te sturen. De persoon van de lijsttrekker doet dat veel minder.

Tabel 3

Redenen voor partijkeuze naar huidige stemvoorkeur (meerdere antwoorden mogelijk)¹

	TOT AAL 28-2	TOT AAL 8-3	VVD	PvdA	PVV	SP	CDA	D66	CU	GL	PvdD	50+	SGP
%			%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
De standpunten / het partijprogramma van deze partij	49	59	59	61	57	68	58	71	75	79	71	47	82
De ideologie van deze partij	37	38	34	46	29	47	34	43	72	66	82	13	60
Deze partij komt op voor mensen zoals ik	25	26	27	22	40	46	25	18	23	20	9	76	33
Deze partij zorgt voor een stabiel bestuur van Nederland	23	23	57	33	7	10	47	33	29	6	5	3	34
De lijsttrekker / leider van deze partij	21	22	38	18	14	20	16	39	15	37	14	12	16
Deze partij voert goed oppositie tegen regeringspartij(en)	12	12	3	3	14	30	16	18	10	21	12	13	6
Uit gewoonte, ik stem (bijna) altijd op deze partij	12	10	17	20	6	8	22	9	18	7	2	0	24
Een online stemhulp (StemWijzer/ Kieskompas) adviseerde mij dit	10	12	10	16	12	12	10	11	19	16	18	14	11
Dat is strategisch slim (ik houd rekening met een mogelijke regering)	9	10	22	9	10	5	15	10	2	8	2	6	0
Ik ben tegen de andere partijen (anders dan de partij waar ik op stem)	9	9	8	8	19	13	6	6	8	7	9	12	1
De partij doet het goed in de peilingen	3	4	5	1	7	2	6	4	1	3	1	7	2
Deze partij komt op voor mijn regio	2	2	1	1	3	4	9	0	2	1	0	0	11
De partij doet het slecht in de peilingen	1	1	0	9	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Anders	6	6	1	3	4	2	1	3	2	2	6	6	3

Bron: I&O Research, maart 2017

Toch kan de lijsttrekker best het laatste duwtje geven, juist als partijen inhoudelijk dicht bij elkaar liggen. In de switchmotieven zien we ook vaak terug dat deze twee in combinatie genoemd worden.

Iemand die nu kiest voor het CDA, daarvoor voor de VVD:

"Buma komt mij betrouwbaarder over dan Rutte".

Iemand die nu kiest voor D66, daarvoor voor de VVD:

"Ik ben nog steeds niet voor een Europees leger of voor een referendum, maar het eerste zit er niet in en het laatste haalt het toch niet meer na de Oekraïne-flop. De rest van het programma spreekt me wel aan. Pechtold als premier zou een verademing zijn."

Het omgekeerde zien we ook, een kiezer die ondanks de lijsttrekker toch kiest voor de inhoud van de partij.

¹ De exacte vraagstelling luidt: Welke van onderstaande onderwerpen spelen een belangrijke rol bij uw keuze voor <(partij van eerste voorkeur)>? Hierbij konden meerdere antwoorden worden gegeven.

Een PvdA-kiezer:

"Ik realiseerde me dat ik wel erg gecharmeerd ben van Rutte en dat ik vóór meer eigen verantwoordelijkheid voor iedereen in de maatschappij ben. Maar eigenlijk weet ik gewoon dat er groepen zijn die niets kunnen met die eigen verantwoordelijkheid en afhankelijk blijven. Voor die groepen is het in ons aller belang dat ze geholpen worden door een zorgzame overheid. Bovendien zei de stemwijzer dat ik nog steeds vooral een PvdA-aanhanger ben."

Het Carré-debat

Het tweede grote (RTL) debat, het Carré-debat, werd volgens een peiling van RTL zelf (door DVJ) gewonnen door Jesse Klaver, al zaten Klaver, Pechtold, Rutte en Krol dicht bij elkaar.

In onze steekproef die liep van maandagochtend tot dinsdagochtend (n = 740) bleek een kwart het debat gezien te hebben. Bijna de helft (45 procent) had het debat niet gezien maar wel reacties gezien en/of en commentaren gelezen. Van de Carré-debatkijkers vond 26% Henk Krol het best en 24% Klaver.

Opvallend is dat van degenen die het debat niet zelf zagen een relatief groot deel (19%) vond (of denkt) dat Klaver het het best deed en maar 4% noemt Krol hier.

Klaver wordt door de debatkijkers beoordeeld met een 7,1, Krol met een 6,7. Pechtold (6,9) krijgt ook een hoger cijfer dan Krol.

Lodewijk Asscher en Marianne Thieme worden opvallend laag gewaardeerd. Slechts 2% respectievelijk 1% vonden hen het best en ze krijgen slechts een 5,4 en een 5,3 voor hun optreden.

Het effect op het stemgedrag lijkt een dag na het debat (nog) klein.

Tabel 4

Debat op RTL van zondagavond 5 maart gezien? (Carré-debat)

CARRÉ-DEBAT 5-3 GEZIEN?				
n=740				
Ja, debat (gedeeltelijk) gezien	25%			
Nee. Wel reacties gezien / commentaren gelezen	45%			
Nee, geen van beiden	30%			
Wie heeft het volgens u het best gedaan tijdens dit debat?				
	TOTAAL	Carré-debat 5-3 gezien	Ervan gehoord of over gelezen	Waardering debat-kijkers
Henk Krol	12%	26%	4%	6,7
Jesse Klaver	20%	24%	19%	7,1
Alexander Pechtold	7%	12%	4%	6,9
Mark Rutte	6%	11%	4%	6,6
Sybrand Buma	9%	10%	8%	6,4
Emile Roemer	2%	5%	0%	6,6
Lodewijk Asscher	2%	3%	1%	5,4
Marianne Thieme	1%	1%	1%	5,3
Weet ik niet	40%	8%	59%	

Onderzoeksverantwoording

Dit blijkt uit landelijk representatief onderzoek van I&O Research onder 3.208 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek werd uitgevoerd van vrijdag 3 tot en met dinsdagochtend 7 maart 2017.

Van maandagochtend tot dinsdagochtend vulden n = 740 de vragenlijst in.

Het grootste deel van de deelnemers is afkomstig uit het I&O Research Panel (n=2.814), n=159 deelnemers zijn via PanelClix benaderd voor dit onderzoek en n=235 Nederlanders met een migratie-achtergrond werden face-to-face bevraagd. Deze laatste groep beantwoordde slechts de peilingvragen plus de onderwerpen die verband houden met de stemvoorkeur.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn herwogen na herweging op geslacht, leeftijd, regio en opleidingsniveau. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95%. Bij de belangrijkste uitkomsten is er sprake van een marge van plus of min 1 à 3 procent. Bij de score voor de VVD (15,8) is er sprake van een marge van plus of min 1,4%. De VVD scoort dus tussen de 14,4 en 17,2%. (De zetelpeilingvraag is gebaseerd op diegenen die zeggen 'zeker' te gaan stemmen. Dit betref 2.625 respondenten.)

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). De respondenten hebben geen financiële vergoeding gehad voor hun aanmelding voor het panel. Ook voor deelname aan dit onderzoek kregen respondenten uit het I&O Research Panel geen vergoeding.

I&O Research

I&O Research is een maatschappelijk betrokken bureau voor beleids- en marktonderzoek. Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties. I&O Research is de laatste jaren gegroeid tot het zevende marktonderzoeksbureau van Nederland. In de sector 'overheid & onderwijs' is I&O Research de nummer 1 (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2016).

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001- en ISO 20252-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.